

POUKE SUĐENJA I PRESUDE PAŠKI LJUBIČIĆU

Nagodba kojom je na Sudu Bosne i Hercegovine završeno suđenje Pašku Ljubičiću, optuženom, među ostalim, za ratni zločin protiv civilnog stanovništva u slučaju Ahmići (1993.) bila je povod za razgovor s Tomislavom Jonjićem, odvjetnikom Paška Ljubičića. Ovom prigodom otkrivamo koji su razlozi doveli do sklapanja nagodbe, kao i neke zanimljive detalje vezane uz proces, poput političkih igara Tužiteljstva i odnosa tadašnje službene hrvatske politike prema zahtjevima Ljubičićeve obrane.

• **Krajem travnja 2008. napokon je okončano suđenje Paški Ljubičiću, zapovjedniku IV. bojne Vojne policije Hrvatskoga vijeća obrane. Ljubičić je, između ostaloga, bio optužen i za zapovijedanje operacijom HVO-a u Ahmićima 16. travnja 1993., a dragovoljno se predao MKSJ-u u Haagu u studenome 2001. Suđenje je okončano nagodbom pred Sudom Bosne i Hercegovine u Sarajevu?**

Paško Ljubičić je u haaškome pritvoru skoro pet godina čekao na suđenje. U rujnu 2006. predan je vlastima Bosne i Hercegovine, a glavna rasprava (suđenje) započela je u travnju 2007. Postupak je okončan i prije nego što je tužiteljstvo BiH izvelo sve dokaze: neki su časnici britanske bojne UNPROFOR-a podvrgnuti samo izravnome, a još ne i unakrsnom ispitivanju. Tužiteljstvo također nije uvelo sve materijalne dokaze koje je kanilo uvesti, pa obrana, dakle, nije ni počela izvoditi svoje dokaze. Ipak, novonastala procesna situacija otvorila je mogućnost da se stranke nagode, pa je do toga i došlo. Na temelju sklopljene nagodbe sud je Ljubičića proglasio krivim za jednu točku optužnice, i to za "ratni zločin protiv civilnog stanovništva", koji je počinjen tako da je on sebi podređenim pripadnicima IV. bojne Vojne policije

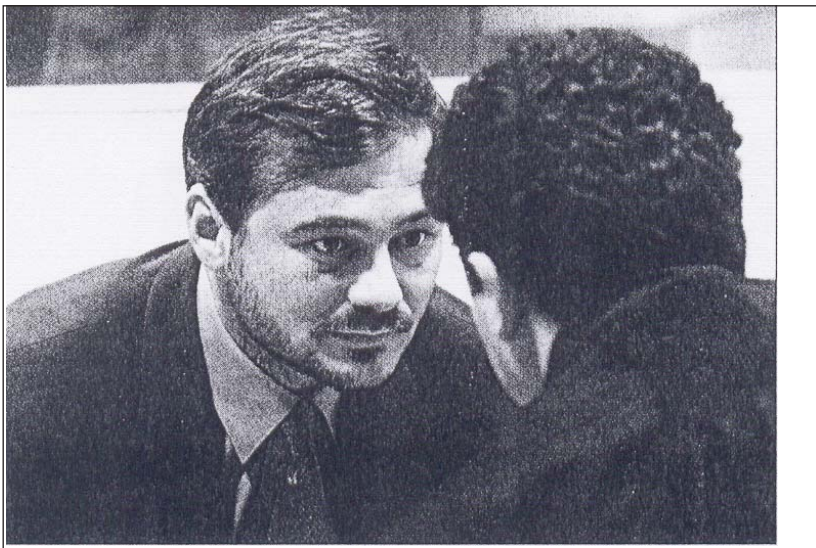
HVO-a prenio nelegalnu zapovijed Tihomira Blaškica za napad na selo Ahmiće, koja je rezultirala stradanjem velikog broja civila, uništenjem kuća i dviju džamija, te protjerivanjem muslimansko-bošnjačkih civila.

• **Za što je Ljubičić bio zapravo optužen?**

Optužnica protiv Ljubičića podignuta je nekoliko dana nakon što je drugostupanjsko vijeće MKSJ-a donijelo žalbu u predmetu Zoran Kupreškić i ostali, oslobodivši neke od optuženika. Optužnicom se Ljubičića teretilo za više različitih povreda međunarodnoga humanitarnog prava u gradovima Busovača i Vitez, te u većem broju sela

na području tih dviju sred-njobosanskih općina, u raz-doblju od siječnja 1993. do srpnja te godine. Među brojnim lokalitetima na kojima je, po ocjeni Tužiteljstva, pa i po presudama u nekim drugim predmetima, došlo do kršenja međunarodnoga humanitarnog prava (Busovača, Lončari, Putiš, Jelinak, Kaonik, Skradno, Vitez, različiti detencijski centri u Vitezu, Gačice, Donja Večeriska, Očehnići i dr.), najteža je bila optužba u pogledu Ahmića. Nakon što je Raspravno vijeće usvajalo prigovore obrane, optužnica je u Haagu dva puta mijenjana. Tužiteljstvo BiH je krajem 2006., nakon Ljubičićeva prebacivanja u

Paško Ljubičić sa svojim odvjetnikom Tomislavom Jonjićem, Haag 2006.

Sarajevo, također poduzelo izmjene optužnice. Činjenični opis je uglavnom ostao isti, s tim da se sada odjednom počelo Ljubičića prikazivati dijelom udruženoga zločinačkog pothvata. Na teret mu se stavljao niz teških kaznenih djela, i to “ratni zločin protiv čovječnosti”, “ratni zločin protiv civilnog stanovništva” i “kršenje zakona i običaja ratovanja”, u ukupno 17 točaka optužnice.

• **Vi ste od početka tvrdili, da se oko Ljubičića igraju različite političke igre?**

To je bilo jasno od samog početka. Godinama se prije toga u Haagu sudilo za stvarne i navodne hrvatske zločine na području Lašvanske doline. Nije slučajno da je u hrvatskim medijima najveći publicitet dobivalo suđenje generalu Tihomiru Blaškiću, čija se obrana od kraja devedesetih svodi na promicanje teze o tzv. dvostrukoj liniji zapovijedanja i o tome da iza hrvatskih zločina u Srednjoj Bosni stoje “radikalni hrvatski nacionalisti” kojima je faktično upravljao službeni Zagreb. Istodobno je general Blaškić prokazao Pašku Ljubičića kao operativnog zapovjednika akcije u Ahmićima, a njegova obrana je - ne zadržavajući se na toj denuncijaciji - na različite načine Ljubičiću pripisivala i to, da je osobno počinio monstruozne zločine.

• **To je odgovaralo kako Tužiteljstvu, tako i nekim krugovima u Hrvatskoj?**

Naravno da je bilo logično kako će tu priču rado prihvatiti svi oni, kojima je ona politički odgovarala. Godinama su u Haagu različita sudska

vijeća raspravljala o tome, je li zapovijed za operaciju u Ahmićima izdao tadašnji pukovnik Blaškić, ili iza toga ipak stoji “dvostruka linija zapovijedanja”, oličena u tamošnjemu lokalnom političkom lideru, Dariju Kordiću. Tu je dvojbu bilo lako razriješiti samo da se počelo sa suđenjem Ljubičiću: on bi morao preuzeti svu odgovornost na sebe, ili bi u svojoj obrani kazao, od koga je zapovijed dobio. I umjesto da suđenje Ljubičiću počne (a mi smo bili spremni u nj ući čak i s manjkavom dokumentacijom), on je morao strpljivo sjediti i čekati. U međuvremenu je

Kordić pravomoćno osuđen na visoku vremensku kaznu (s porukom da je hrvatska politika inspirirala zločine), dok je Blaškić za zločin u Ahmićima - oslobođen.

• **Kako se prema tome odnosila tadašnja službena hrvatska politika?**

Obrana generala Blaškića je obavještajno-politički projekt onih krugova u Hrvatskoj, koji su smisao svog djelovanja nazvali jednom riječju: detudmanizacijom. Nije uopće slučajno da su tadašnji premijer Račan i predsjednik Mesić već 2000./2001. otvoreno najavljivali da će “osloboditi Blaškića”. Nisu taj posao prepuštali “institucijama sustava” i sudu, nego su poduzeli niz koraka, koji u civiliziranim državama - a tako bi trebalo biti i u Hrvatskoj - predstavljaju kazneno djelo. Osim stalnog podgrijavanja medijske kampanje u prilog Blaškiću (i protiv Tuđmana), oni su, uz asistenciju drugorazrednih političara, poput Gorana Granića, Joze Radoša i sl., te trećerazrednih obavještajaca poput Mladena Ružmana, već u proljeće 2000. izdvojili i sakrili ključne dijelove ratne dokumentacije HVO-a. Ti su dijelovi izdvajani ne radi zaštite državnih interesa, što bi u krajnjoj liniji bilo legitimno i dopušteno čak i po pravnim standardima MKSJ-a, nego radi zaštite partikularnih, strančarskih političkih interesa.

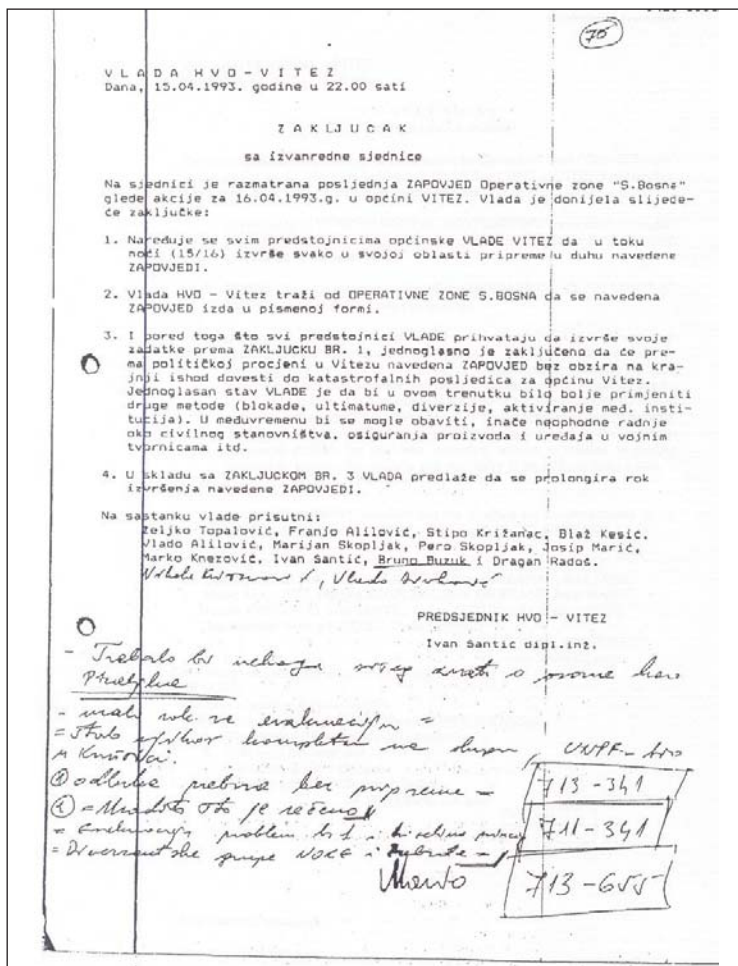
• **Radi toga ste protiv vlade Republike Hrvatske podnijeli zahtjev za izdavanje obvezujućeg naloga (sub poene)?**

Činjenica da tadašnja vlada otvoreno sabotira Ljubičićevu obranu, pa se i prema samom optuženiku odnosi uvredljivo (najprije dajući, a onda povlačeći jamstva za puštanje na slobodu),

ignorirajući njegove zahtjeve za konzularnom zaštitom, koju mu jamče hrvatski zakoni, bila je od maloga značenja u odnosu na činjenicu da u Hrvatskome državnom arhivu, kojemu je tobože predano sve raspoloživo gradivo, očito nedostaju neki ključni dijelovi dokumentacije. To nije moglo biti slučajno, nego je upućivalo na spletku koju nije bilo moguće provesti bez sudjelovanja najviših državnih dužnosnika. Još ozbiljnija je bila spozna-

• **Dakle, postoje nepobitni dokazi da je hrvatska (Račanova) vlada uskraćivala dokumentaciju Ljubičićevoj obrani?**

Apsolutno. Vladini su dužnosnici, pa i tadašnji ministar obrane, Jozo Radoš, tvrdili da obrana konfabulira i traži publicitet. Najavljivao je da će me i tužiti za klevetu, ali je uvukao rogove. Istodobno je Račanova vlada propustila mogućnost da protiv odluke Raspravnog vijeća izjavi žalbu. Znali su da imamo dokaze, koji bi ih prokazalo kao mistifikatore, pa su ocijenili da im je isplativije šutjeti. Ipak, da je obrana u Haagu ili pred Sudom BiH došla u situaciju da uopće izvodi dokaze, Radoš bi imao prigodu svjedočiti o manipulacijama koje je on poduzimao, osobno i preko Mladena Ružmana. (To je, uostalom, očito jedan od razloga da vlada Republike Hrvatske nije htjela ni jednom jedinom riječju poduprijeti traženje obrane da se Ljubičić preda Hrvatskoj, a ne Bosni i Hercegovini. Naši su argumenti imali snažno uporište u pravnoj regulativi MKSJ-a, ali se vlada na naše molbe jednostavno oglušila. Srbijanska vlada, dakako, postupa dijametralno suprotno.) U međuvremenu imamo i pismeni dokaz, da je između izbornog poraza Račanove vlade u studenome 2003. i primopredaje vlasti u siječnju 2004., tadašnja ministrica obrane Željka Antunović predala Hrvatskomu državnom arhivu oko 360 registratora pisanoga gradiva i velike količine audio i video-materijala. Nazivi tih arhivskih fondova govore sami za sebe: "Fond Tihomir Blaškić", "Fond Dario Kordić" i sl. Vlada je, dakle, arhivu predala 360 registratora dokumentacije za koju je do jučer tvrdila da - ne

ja, da su Žalbenom vijeću MKSJ-a u predmetu Blaškić, uz asistenciju najviših državnih tijela, podmetnute krivotvorine. Više mjeseci sam pokušavao privoljeti mjerodavne državne službe, da nam omoguće uvid u te dokumente. Kad smo vidjeli da od toga ne će biti ništa, zatražili smo pomoć Raspravnog vijeća, smatrajući da je to u interesu samog optuženika, ali i u nacionalnom interesu. Raspravno vijeće je taj zahtjev usvojilo i obvezalo kako Hrvatsku, tako i Federaciju BiH, da nam predaju dokumente koje su do tada uskraćivali. Unatoč tome, dio dokumentacije nam nikad nije stavljen na uvid.

postoji!

• **To je izazvalo preokret u suđenjima za zločine u Srednjoj Bosni?**

Za Ljubičićevu je obranu to bilo od presudne važnosti. S jedne je strane to dokumentirano ukazivalo na urotu obavještajno-političkih krugova oko Mesića i Račana, a s druge je strane potvrđivalo tvrdnje u koje nas je godinama uvjeravao naš branjenik, gospodin Ljubičić. U tome sakrivenom dijelu arhivskoga gradiva nalaze se i dokazi o stvarnome nalogodavcu zločina u Ahmićima, ali i o tome, da se lokalno hrvatsko političko vodstvo (vlada HVO Vitez) protivilo konfrontaciji s Muslimanima, svjes-

no da će to imati dugoročne pogubne posljedice za hrvatsko-muslimanske odnose, od čega mogu profitirati samo srpsko-jugoslavenski agresori.

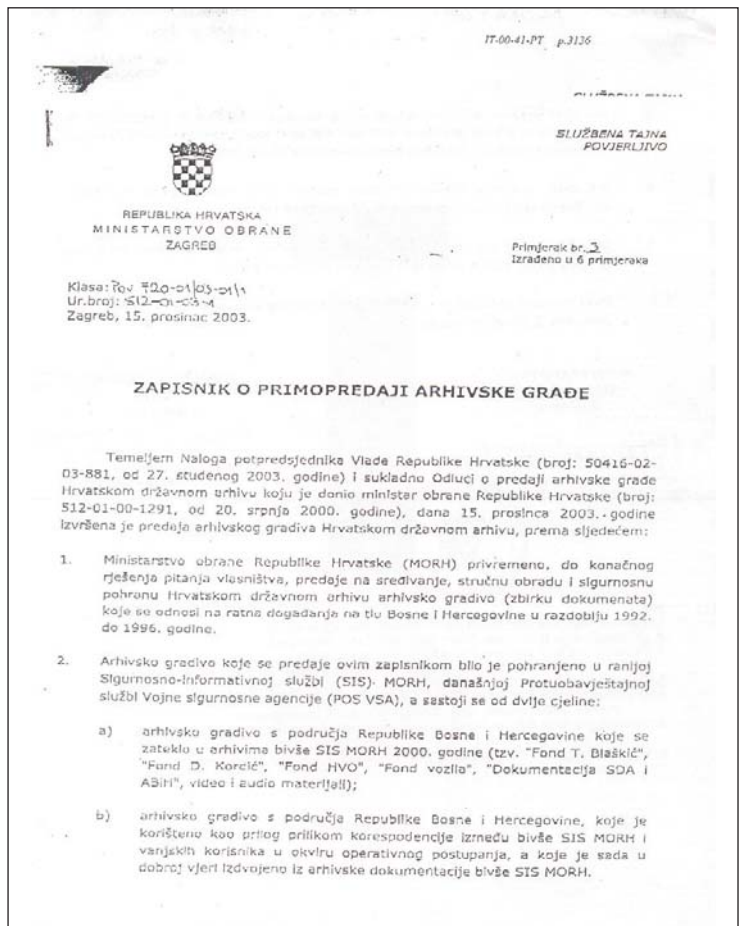
No, više je nego znakovito da osim tog aspekta, to otkriće koje je zapravo bilo spektakularno, nije izazvalo nikakve potrese ni zaokrete, ni u Hrvatskoj, ni u Haagu. U Hrvatskoj se i dalje tvrdi kako se dokumente sakrivalo i njima manipuliralo samo u Tuđmanovo doba i po Tuđmanovu nalogu, dok se Mesića, Račana i družinu u tom kontekstu uopće ne spominje. U medijima je priča utrnila za par dana i nije obnovljena čak ni nakon nagovještaja o reviziji Blaškićeve presude, pa čak ni sada, kad je okončan Ljubičićev predmet. Je li ta šutnja slučajna? S druge strane, više je nego simptomatično, da haaško tužiteljstvo nije odmah prionulo pregledu toga novotkrivenoga gradiva, iako su žalbeni postupci u predmetima Blaškić i Kordić & Čerkez još bili u tijeku. Nije se u tom trenutku moglo znati ni to, da će Ljubičić uzalud sjediti u Haagu. Tužiteljstvo je, dakle, pustilo da proteknu mjeseci i mjeseci, a toga se gradiva sjetilo tek nekoliko dana prije nego što je istekao rok za traženje revizije Blaškićeve drugostupanjske presude. Taj je zahtjev predan praktično u posljednji trenutak i sastavljen je očito na brzu ruku. Zašto je tako, može se samo nagađati...

Kad jednom budu okončana ova suđenja, svakako kanim o svemu tome pisati opširno i dokumentirano.

• Predmet Ljubičić prepušten je Državnom sudu BiH možda i radi manjeg publiciteta?

Ne mogu procijeniti koji su sve razlozi pridonijeli odluci Tužiteljstva, da Ljubičića prepusti nacionalnom pravosuđu. Moguće je da su postojali i neki drugi motivi, ali je nesumnjivo presudan bio taj, da su na temlju raspoložive dokumentacije u Haagu s pravom zaključili kako Ljubičić ni po svome rangu u zapovjednom lancu, a ni po odgovornosti za zbivanja u Lašvanskoj dolini, ne spada u one koji zaslužuju drakonsku kaznu.

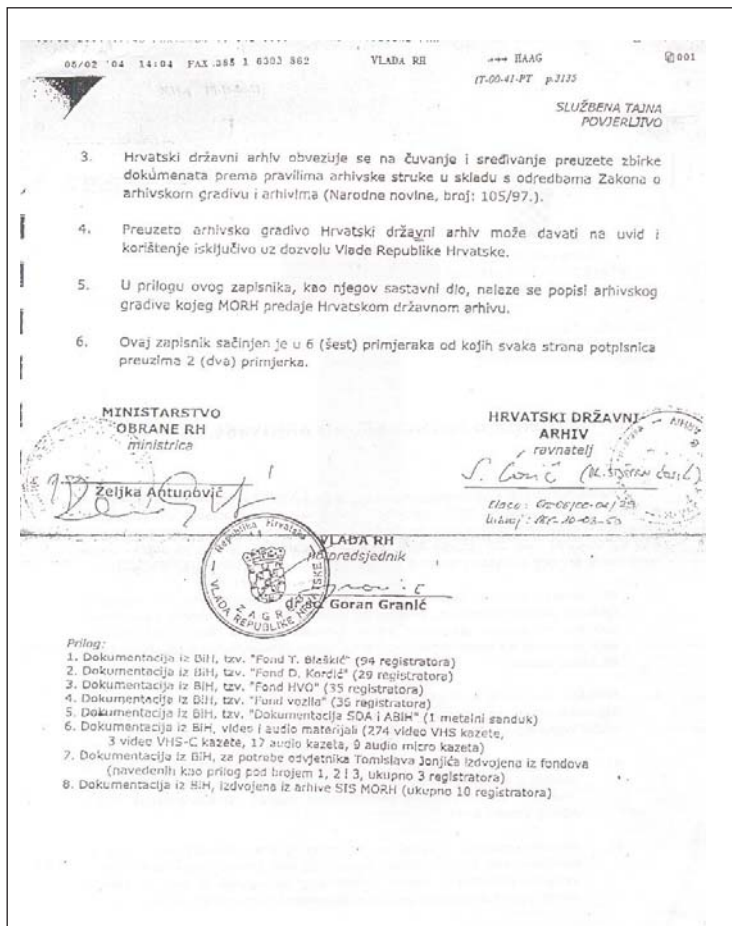
U vrijeme kad je zatraženo Ljubičićevo prepuštanje BiH, zbog određenih sam razloga na neko vrijeme bio formalno napustio njegov obrambeni tim, ostajući i tada besplatnim savjetnikom obrane, koju je preuzela kolegica Branka Praljak, odvjetni-

ca iz Novog Travnika, koja je od 2002. sudjelovala u obrambenom timu skupa sa mnom i zagrebačkom odvjetnicom Nikom Pinter. Jedno vrijeme nam je pomagao i Berislav Živković, bivši glavni državni odvjetnik Republike Hrvatske, sada odvjetnik u Zagrebu. Na Ljubičićevu molbu, u prvoj polovici 2007. i formalno sam se vratio u obrambeni tim i s kolegicom Praljak u njemu sudjelovao do kraja.

• Kako je teklo suđenje u Sarajevu? U hrvatskim medijima o tome nije bilo ni riječi?

Ovakva su suđenja u BiH skopčana s nizom pravnih i tehničkih nedoumica i nejasnoća. U prvom redu problem predstavlja što je vijeće mješovito (osim predsjednika, ostali su članovi vijeća stranci), a i tužitelj je stranac. Zbog manjka novca i kadrova, poteškoće s prijevodima dokumentacija i objašnjavanjem konteksta svladavaju se puno teže nego u Haagu. S druge strane, postupovna su pravila počesto nejasan bastard između kontinentalnoga kaznenog postupka, anglosaksonskih pravila i haaškoga Pravilnika o postupku i dokazima. Nedostatak sudske prakse dodatno

otežava tu konfuziju. Ipak, nisam siguran da se samo time može objasniti činjenica, da se obrana u pojedinim trenutcima osjećala diskriminiranom.

• U kojem smislu?

Zbog niza razloga obrana je objektivno u nepovoljnijem položaju i u Haagu i u Sarajevu. No, u Haagu ipak ne bi bilo moguće, da se obrani ograniči unakrsno ispitivanje, kao što smo mi to doživljavali u Sarajevu. Radi toga smo bili prisiljeni od suda tražiti da definira pravila ponašanja i ispitivanja. Jer, ako se obrani zabrani ispitivati britanske časnike o političkim aspektima njihove misije u BiH 1992./93., i ako se ne dopusti pitanje, jesu li izvješća slali samo UN-u (čiji su agenti tamo formalno bili), ili su ih možda slali i britanskoj vladi, onda nam se onemogućuje ući u samu srž problema. Također nam se onemogućuje potraga za tim izvješćima koja su možda slana izravno u London. A lako je zaključiti da i takva izvješća negdje postoje, samo nama nisu dostupna. Treba znati da je Izetbegović u svojim uspomenu zabilježio kako mu je Chirac nakon rata potvrdio da je iz BiH i izravno dobivao izvješća francuskih

postrojbi. Ispada da su Francuzi tamo bili ne samo u funkciji snaga UN-a, nego i u funkciji ostvarenja nacionalnih interesa. Je li moguće da su se Britanci ponašali drugačije? Pa, dajte onda da vidimo kako su oni te nacionalne interese shvaćali, i jesu li možda nešto poduzimali (i što su poduzimali!) za njihovo promicanje...

Nažalost, na naš podnesak u kojem se izlažu te teze i argumenti za njih, tužiteljstvo nije uopće repliciralo, a vijeće se ponašalo kao da taj podnesak iz studenoga 2007. nismo predali.

Povrh toga, primjena materijalnog prava u ovim predmetima predstavlja problem koji bi morao alarmirati pravničku struku diljem svijeta, ali se o tome napadno šuti. Naime, u svim međunarodnim dokumentima o ljudskim pravima, u svim nacionalnim zakonodavstvima, pa čak i onima nedemokratskih država, apsolutno vrijedi pravilo da se, u slučaju promjene zakona od trenutka počinjenja djela do trenutka izricanja presude, na optuženika mora primijeniti najblaži zakon. To je propisano i u zakonodavstvu BiH. Unatoč

tome, u praksi se najblaži zakon ne primjenjuje. Nije uspio pokušaj obrana u nekim drugim predmetima, da se takva praksa sruši pred Ustavnim sudom, pa ostaje vidjeti što će i kad će o svemu tome pravorijek izreći Europski sud za ljudska prava. To konkretno znači da Ljubičiću i ljudima u njegovu položaju nije prijetila kazna od najviše dvadeset (ispravno bi bilo: 15) godina, kao što bi se dogodilo da je predan Hrvatskoj. Njemu je prijetila višestruko dulja kazna, kazna dugotrajnog zatvora. Drugim riječima, zakonske norme i pravila međunarodnih konvencija svežite mačku o rep!

• Time se možda potiče sklapanje nagodbi s tužiteljstvom i brže okončanje predmeta.

Mislim da takva uzročno-posljedična veza nije planirana, iako je moguće da funkcionira. Također, nije bez utjecaja ni činjenica da je u svim, apsolutno u svim predmetima za povrede međunarodnoga humanitarnog prava žalbeno vijeće povisilo kaznu koju je izreklo prvostupanjske vijeće. Je li moguće da se prvostupanjske vijeće baš svagdje prevarilo u korist optuženika? Je li moguće, da baš svagdje treba povisiti kaznu? Može li se, dakle, izbjeći dojam da se optuženiku time faktično sugerira

---

kako će se žalbeni postupak uvijek odviti na njegovu štetu, pa mu je najisplativije nagoditi se...

• **Jesu li ti čimbenici utjecali na Ljubičićevu odluku?**

Iako smo toga u svakom trenutku bili svjesni, pri pripremi obrane nitko od nas troje, a ni ljudi s terena koji su nam po ugovoru pomagali, nismo te probleme shvaćali kao motiv. Naprotiv, dobro smo znali što možemo dokazati, te smo u svakom trenutku bili sigurni da ćemo većinu inkriminacija srušiti. No, u takvim situacijama postoje neki elementi, koje morate uzeti obzir. U prvom redu su tu žrtve. Objektivno, u Ahmićima se dogodio zločin. Mi možemo raspravljati o vojničkom značenju tog naselja i o posljedicama zauzimanja sela, no pritom nikad ne smijemo zaboraviti da su pritom stradale i nedužne osobe. Te osobe zaslužuju pijetet i suočenje s činjenicama. S druge strane, Ljubičić je u pritvoru već šest i pol godina. Do pravomoćnosti presude prošle bi bar još dvije. Treća stvar koju treba imati na umu jest to, da nije moguće braniti se svim oružjima koje obrana ima, a da se pritom istodobno ne ugroze treće osobe. Jer, dokumenti koje obrana predočava na suđenju, sadržavaju imena trećih osoba, opise njihova djelovanja itd. Drugim riječima, nije moguće braniti se tako da se baš nikoga ne ugrozi. Treba biti svjestan toga, da nije uvijek lako odrediti granicu koja je u moralnom smislu dopuštena: kodeksom odvjetničke etike izrijeckom je zabranjeno braniti svoga klijenta prevaljivanjem odgovornosti na druge. A iz haaških i zagrebačkih suđenja znademo, da se ta granica ponekad svjesno i hotimice prekoračuje (i još se za to dobivaju aplauzi!). Tužno je da se to čini zapravo iz političkih i politikantskih razloga, što se onda zoadijeva u skrb za interese klijenta. Mi u takvu situaciju nismo htjeli doći: Paško Ljubičić se htio braniti i bio je spreman braniti se na način da ne negira ono za što je odgovoran, ali da ne prihvatiti odgovornost za ono za što ne snosi nikakvu odgovornost. Istodobno se obrana otvoreno konfrontirala s vladama dviju država i s interesnim skupinama iz obavještajnog podzemlja. Smatrali smo da je to pravi interes i našega klijenta i interes pravde. A kad za koju godinu o tome bude objavljena knjiga, bit će poznati i svi detalji skopčani s ovim zanimljivim i po mnogočemu dramatičnim događajima.

• **Jeste li na koncu zadovoljni nagodbom?**

Uvijek se može postići i bolje i više. U tom smislu se ne može govoriti o nekom posvemašnjem zadovoljstvu. No, pri ocjeni te nagodbe i presude, nužno treba uzeti u obzir nekoliko čimbenika. Prvo, s obzirom na medijski balast i preduvjerenja javnosti, kazna koja je Ljubičiću izrečena donekle je prihvatljiva. Drugo, žrtve su dobile bar donekle primjerenu zadovoljštinu time što je zabilježeno i dokumentirano, tko je zapravo nalogodavac zločina. Treće, nagodbom s tužiteljem i predajom dokumentacije koja je inače pohranjena u hrvatskome državnom arhivu i dostupna zainteresiranim tijelima, naš klijent nije nikoga optužio niti na bilo koji način teretio. Četvrto, otpala je toliko eksploatirana teza o tzv. dvostrukoj liniji zapovijedanja. Peto, iz nagodbe je isključen tzv. udruženi zločinački pothvat. Šesto, povučena je optužnica u odnosu na sve druge zločine i sve druge povrede međunarodnoga humanitarnog prava, što nije mala stvar. Sedmo, tužiteljstvo je pismeno potvrdilo, da nigdje nema nikakva dokaza, da je Ljubičić osobno bilo koga verbalno ili tvorno napao ili ozlijedio, a kamoli ubio. A nemojte zaboraviti da su mu u nekim hrvatskim medijima pripisivali najmonstruoznije stvari. I osmo, u nagodbi je uglavljeno i potkrijepljeno autentičnim dokumentima, da se političko vodstvo Hrvata u Srednjoj Bosni odnosno u općini Vitez, protivilo Blaškićevoj zapovijedi za frontalni obračun s Muslimanima.

• **Dugoročno gledano, taj posljednji element i nije najmanje važan...**

Slažem se. Ako je naš interes da Hrvati u Srednjoj Bosni i uopće u BiH opstanu, onda oni to mogu postići samo pregovorima na ravnoj nozi s drugim narodima. A ne može na ravnoj nozi pregovarati zločinac i žrtva. Ovaj sporazum pokazuje da nisu svi Hrvati htjeli taj sukob. Paradoksalno je, makar je za našu povijest donekle uobičajeno, da se upravo zagovornici i provoditelji zločina poslije promoviraju kao mirotvorci i čovjekoljubci. No, narodi srećom traju dulje od pojedinaca i skupina koji se, kako bi Matoš kazao, kockaju o njihovoj sudbini kao o robu afrikanskomu...

